

ŠTO JE ŽUPA?

Prva crkvena institucija s kojom dođe u dodir kršćansko dijete jest župa. Kroz nju se utjelovljuje u tijelo Crkve i u njoj najprije doživljuje svoje kršćanstvo. Ona ga kasnije prati kroz čitav život, u svim njegovim: radosnim i tužnim zgodama. Ona ga najzad ispraća na vječni počinak i dugo ga ne zaboravlja u svojim molitvama.

Što je to župa?¹

Etimološki odgovor

Najprije ćemo pokušati dati etimološki odgovor na postavljeno pitanje. Župa u svom grčkom originalu znači *paroikía*. Nikla je iz korijena *oikía* ili *oikos* (kuća, dom), a *paroikía* je naselje, susjedstvo, nastamba, privremeni boravak, stan stranaca.²

Riječ je u Bibliju ušla najprije u obliku *pároikos*, susjed, naseljenik, pridošlica, stranac, prolaznik. Tako je npr. Abraham *pároikos* u zemlji egipatskoj i židovskoj (Post 12, 10; 21, 34). Pošto smo svi mi kršćani samo putnici prema obećanoj zemlji, naša vjerska zajednica nije ništa drugo nego *paroikía* (u početku je taj izraz upotrebljavan i za biskupiju). Na ovoj smo zemlji zapravo stranci, prolaznici, in statu viae (viatores), putujući narod Božji, Ecclesia peregrinans. Stoga nas sv. Petar opominje: »Provodite sa strahom vrijeme svoga boravka u tuđini (tes paroikías)« (1 Pt 1, 17).

Grčki korijen su u svojim jezicima zadržali gotovo svi evropski narodi: Rimljani (parochia, paroecia), Talijani (parrocchia), Francuzi (paroisse), Španjolci (parroquia), Englezi (parish), Nijemci (Pfarre, Pfarrei), Srbi (parohija) itd.

Odakle naš hrvatski termin *župa*? Od praslavenske riječi *župa*, što u svom profanom značenju hoće reći: zemlja okrenuta suncu, blaga i pitoma podneblja, nastavana zemlja uopće, skupina ljudi pavezanih krvlju i blizinom (rod, pleme)³, upravno područje stare hrvatske države (kao u Njemačkoj Gau).⁴ U staroj Hrvatskoj na čelu župe ili županije stajao je župan (vlastelin, kraljev vazal). Kasnije je župan bio upravitelj gospodskog imanja, glavar seoskih općina, član crkvene uprave ili starješina

¹ R. Hoornaet, *Qu'est-ce qu'une paroisse?* Bruges 1942; F. Klostermann, *Prinzip Gemeinde*. Herder, Wien 1965; K. Rahner (Hg), *Die Pfarre. Von der Theologie zur Praxis*. Herder 1956.

² U rimsko doba se je parokijom zvala i poštanska nastamba na raskršćima cesta.

³ Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika. Jug. Akad. Zagreb. Sv. 96. Zagreb 1976, str. 507—8. — P. Skok, *Etimologijski rječnik hrvat. ili srps. jezika*, knj. 3, Zagreb 1973, str. 687. — J. Šetka *Hrvatska kršćanska terminologija*. II izd., Split 1976, str. 353.

⁴ Pridjev od župe je župski (Juž. Hrvatska) i župni (Sjev. Hrvatska). Oba su jezično ispravna.

bratovštine. Poslije pokrštenja Hrvata u župi se je razvio još jedan novi — duhovni i vjerski — auktoritet: župnik. On je duhovni otac i kršćanski pastir župe. Crkveni pendant županu.⁵

Za razliku od grčkog pralika hrvatska župa više naglasuje zemaljsku domovinu. U njoj je izraženo jedinstvo geografskog, društvenog i političkog života starih Hrvata s jedne strane i vjersko-kršćanskog nastrojenja našeg naroda s druge strane. U župi je povezan princip teritorijalnosti i susjedstva s pečatom crkvenosti. Ima donekle prizvuk zemaljštine, a na nama je da naše župe eshatologiziramo.

Teološki odgovor

Teološki odgovor moramo potražiti na dvije razine. Najprije na duhovno-mističkoj, a zatim na juridičko-institucionalnoj.

Kao što je Koncil promatrao čitavu Crkvu kao vidljivu i nevidljivu stvarnost (LG 8), tako i mi možemo najmanju ćeliju Crkve — župu — smatratiti slikom opće Crkve i reći »humano et divno coalescit elemento« (ib.). Kao što je Isus, osnivač Crkve, inkarniran u Crkvi, a Crkva u biskupiji, tako se i biskupija inkarnira u župi. Stoga je župa i pneumatska i institucionalna stvarnost. To je razlog što je neki teolozi vole promatrati na isključiv način: ili samo kao duhovnu zbilju ili samo kao sociološko-juridičnu strukturu.

Aleardo Mazzoli je suprostavio ta dva oprečna mišljenja ovako: a) teološka teza: župa je stvarnost bitno nadnaravna, samo u drugom redu može biti predmet proučavanja prava i sociologije; b) pravna teza: župa je bitno crkvena ustanova te stoga spada u kompetenciju kanonskog prava a ne teologije.⁶

Sasvim je očito da je župa, prije nego sociološka stvarnost, najprije veličina vjerskog, odnosno nadnaravnog reda. Misterij Božje ljubavi kao i sama Crkva.⁷ Pavao VI je ustvrdio: »Župa je prisutnost Krista koji djeluje preko službe svojih svećenika.«⁸ Kako je Bog htio i ustanovio svoju Crkvu kao univerzalnu teofaniju samoga sebe, tako ju je htio i kao konkretnu i mjesnu prisutnost Otkupitelja, koja se odrazuje u kršćanskom životu župe. U župi kao konkretnoj Crkvi, u župniku kao svom zastupniku, u župskoj euharistiji kao svojoj sakramentalnoj nazočnosti živi i djeluje sam Krist, Očeva Riječ, Glava Otajstvenog tijela.

Time nismo zanijekali ni institucionalnu, vidljivu, prostornu i pravnu stranu Crkve. Ne zaboravljamo ni ljude u njoj. Kao dio vidljive i opipljive Crkve i župa sudjeluje na prednostima i manama juridičke Crkve.

⁵ Župu imaju Česi, Bugari i Slovenci (županija, župnik, župnišće, župljan). Kod Poljaka, Rusa i Ukrajinaca župa označuje rudnik ili skladište soli, a župan je starinska plemićka kabanica.

⁶ A. Mazzoli, *La pastorale nella parrocchia moderna*. II ed., Queriniana, Brescia 1968, str. 44.

⁷ A. Mazzoleni, *La parrocchia mistero di Cristo e della Chiesa*. D'Auria, Napoli 1969.

⁸ Iz govora vjernicima Rima 8. ožujka 1964.

Uzme li se još u obzir crkveno podrijetlo župe (kažemo: nastala je ex jure ecclesiastico, non ex jure divino), ostaje razumljivo da baš župa, kao mjesto prvog i najužeg dodira ljudi i Crkve, najviše očituje institucionalne slabosti (opće) Crkve. Te slabosti odmah opažamo, a za duhovne blagodati ostajemo slijepi. Ako župa i jest crkvena ustanova, to ni najmanje ne smanjuje njezino teološko opravdanje i pastoralnu vrijednost.

Stoga nije na mjestu nikakva isključivost u vrednovanju župe, ni spiritualistička ni institucionalistička. Župa je, kao i čitava Crkva, sretno i spretno spajanje duhovnog i fizičkog, službenog i karizmatičkog, božanskog i ljudskog elementa u Crkvi. Ona je institucija odbarena Duhom, vidljiva zajednica nevidljive Milosti, ustanova i karizma, mjesto spasavanja i posvećivanja ljudi.

Stoga nimalo ne podcjenjujemo duhovnu vrijednost župe kad kažemo da je ona, kao dio biskupije, osnovna crkvena jedinica i najmanji dio Crkve. Ona je Crkva i biskupija u malome (ecclesiola). Najprikladniji je način pastoralnog i apostolskog djelovanja i najzgodniji je oblik okupljanja jedne ljudske skupine povezane istom vjerom i prostorom. Ako i župska organizacija Crkve ima svojih nedostataka, to je razlog više da se brinemo za njezinu obnovu.

Mnogi su pokušali definirati stvarnost župe. Evo npr. odrednice Pija XII: »Župa je u Crkvi Kristovoj prva zajednica kršćanskog života, zajednica strukturirana po ljudskoj mjeri (a misura umana), na način da pastir može poznavati svoje ovce, a ovce svog pastira. Ona se ukorijenjuje na jednom teritoriju i počiva na mjesnim tradicijama. U središtu tog teritorija se uzdiže župska crkva, simbol jedinstva i središte župskog života. Župa je žarište vjerskog života i misionarskog ižarivanja«. ⁹

F. Klostermann je nešto jednostran u svojoj tvrdnji: »Teološki gledajući župa je doduše samo pozitivno-pravna ustanova, ali od najvećeg teološkog značenja. Ona je najmanja trajna pravno uređena potpuna Kristova zajednica (Vollgemeinde)«. ¹⁰ Oslanjajući se na dokumente II vatik. sabora, F. Coccopalmerio je zaključio da je župa »zajednica vjernika, teritorijalno određena, pod vodstvom svećenika, koji na neki način čini prisutnim biskupa«. ¹¹

Jednako se pozivajući na posljednji Sabor, Hermann Wieh daje nekoliko definicija župe. Mi ćemo izabrati najkraću i najdužu. Kratka glasi: »Zajedništvo vjernika unutar jedne biskupije«. ¹² Najduža: »Župa je kao mjesna 'Crkva Božja', pod vodstvom prezbitera i u uskoj vezi s biskupom, zajednica onih koji vjeruju u Isusa Krista te koja se događajno i misionarski doživljuje u propovijedanju, bratstvu i naročito u euharistijskom okupljanju te ostalim liturgijskim činima«. ¹³

⁹ H. Wieh, op. cit. 211.

¹⁰ Pio XII, *Discorso ai parroci romani*. Roma 1954.

¹¹ F. Klostermann, *Gemeinde — Kirche der Zukunft*. Sv. II, Herder, Freiburg 1974, str. 74.

¹² *La scuola cattolica*, br. 2, god. 1978, str. 127.

¹³ H. Wieh, *Konzil und Gemeinde*. Knecht V., Frankfurt 1978, str. 6.

Evo i jednog protestanskog mišljenja: župa je »društvena organizacija s teološki utemeljenim ciljevima koja počiva na mjestom određenoj podlozi«. ¹⁴ Kako se vidi, u navedenu definiciju se može utrpiti svako vjersko udruženje, nije dovoljno specifična.

Možda bismo najbolje mogli reći ovako: *župa je mjesna zajednica kršćana u sklopu biskupije sa župnikom na čelu*. Ona je dakle:

zajednica,
zajednica krštenih,
mjesno strukturirana kao dio jedne biskupije,
sa svojim vlastitim pastirom na čelu.

Možda će netko primijetiti: a što je sa tzv. personalnim, kategorijalnim ili funkcionalnim župama, zar su i one mjesne zajednice? Odgovaramo: jesu. One su uvijek i mjesne zajednice, premda im teritorijalnost nije ni glavni ni jedini kriterij postojanja. Ako im djelovanje počiva na specifičnim ciljevima i metodama, ono je uvijek ograničeno određenim (premda nešto širim) terenskim granicama.

Elementi župe

Iz povijesnog razvoja, iz koncilskih dokumenata i spomenutih definicija dadu se nazrijeti glavni elementi ustanove što se zove župa:

1. Zajednica kršćanskih vjernika

Župa je u prvom redu *zajednica kršćanskih vjernika*. Naglasujemo: zajednica vjernika, i to krštenih vjernika. Drugi vatic. sabor to opetuje u raznim varijacijama. Za nj je župa *communitas christiana* (CD 30), *communitas paroecialis* (ib.), *communitas ecclesialis* (Schemata IV, 85), *coetus fidelium* (SC 42), *congregatio fidelium* (LG 28), *portio gregis Dominici* (ib.), *pars gregis Christi* (Schemata III, 113).

Prema tome: Kristovi vjernici, Isusovo stado, narod Božji su prvi i bitni elementi katoličke župe. Gdje nema njih ne može biti ni župske zajednice. Ili, kako to veli Codex, za formiranje jedne župe potreban je »*populus determinatus*« (can 216).

Još nešto važno. Svi citirani nazivi župe — *communitas*, *coetus*, *congregatio*, *grex*, *populus* — upozoruju da nije dostatna samo individualna i fizička prisutnost vjernika na nekom mjestu. Oni sačinjavaju župu samo ako su ujedinjeni u vjeri, ako skupa slave Boga i zajednički svjedoče Evandjelje. Dakle samo onda ako tvore duhovnu zajednicu, formirano stado ili organizirani narod. Oni su Crkva i župa u Crkvi tek kao narod Božji (*aliquando non populus, nunc autem populus Dei*), kao živi organizam, kao otajstveno tijelo Kristovo.

¹⁴ G. Kehrer, *Gemeinde*, u knjizi Gerd Otto (Hg), *Praktisch Theologisches Handbuch*. II. izd. Furche, Hamburg 1970, str. 251.

Elementat zajedništva pripada samom pojmu Crkve (ekklesía, koinonía). Odatle i ostali nazivi što se pripisuju župi: parva Ecclesia, cellula ultima Ecclesiae, ecclesiola, familia spiritualis, crkvena općina, Gemeinde i sl. »I župa se poput biskupije bazira na principu zajedništva, osobito euharistijskog (Malachia: I na svakom mjestu će se imenu mojemu prinositi čista žrtva). Župa je općenito sakramentalna zajednica, jer se u njoj i po njoj dobivaju svi sakramenti (osim sv. reda). Ako su Krist i Crkva prasadakramenti, onda i župa sudjeluje u njihovoj sakramentalnosti. I ona je vidljivi znak Kristove prisutnosti među najmanjima u njegovu narodu«. ¹⁵

Župa dakle ostaje trajnom vrednotom kao vjerska zajednica, kršćansko bratstvo, složna katolička obitelj, škola služenja (diakonía) i centar svega apostolskog djelovanja. Ona je središte kršćanskog života određenog mjesta i u slučaju da postoje i neke druge vjerske strukture na istom teritoriju. »Excolatur Paroecia ut communitas ac fundamentum ceterarum structurarum«, savjetuje jedan koncilski otac. ¹⁶

Prema tome možemo zaključiti: župa je temeljna katolička zajednica vjere (ekklesía, communitas fidei, Glaubensgemeinde), života (koinonía, communitas vitae, Lebensgemeinde ili Liebensgemeinde) i bogu služja (leitourgía, communitas cultus, Kultsgemeinde). U njoj kršćani neposredno doživljuju svoju vjeru, bratsku ljubav i liturgijsko slavlje (posebno po zajedničkoj euharistiji).

2. Župnik ili pastir

Svaka zajednica treba predvodnika, svaki narod vođu, svaka obitelj oca i svako stado pastira. Vođa Božjeg naroda i kršćanske zajednice, otac katoličke obitelji i pastir Kristova stada u župi je prezbiter (svećenik) koji se zove *župnik*. Stoga crkv. zakonik određuje da svaka župa ima »pastorem proprium«, a Koncil preporuča »stabile pastorale munus«. ¹⁷ Isti Sabor traži da sve župe budu »sub pastore... ordinatae« (SC 42).

Župa mora imati »vlastitog pastira« najprije iz praktičnih razloga. Njih je mnogo, a spomenut ću samo jedan. Kako bi vjernici znali kome se imaju obratiti za duhovnu pomoć ako ne znaju svog pastira? Kako bi prezbiter mogao preuzeti zakonitu brigu nad vjernicima ako ne zna tko su njegovi župljani? Sukobi dužnosti i prava, nažalost, nisu rijetka pojava.

Pastira za župsku zajednicu traže i važniji, teološki, razlozi. Nevidljivi pastir svih kršćana je sam Gospodin. A vidljivi? U župi župnik. Nevidljiva glava otajstvenog Tijela je također uskrsnuli Spasitelj, a vidljiva? U župi tu Glavu zastupa župnik ut minister Gapitis. Nevidljivo srce liturgijskog zbora je naš Veliki Svećenik, vidljivo njegov zastupnik u župskoj crkvi. Biskup je, kako to već znamo, prvotni župnik svake župe u svojoj biskupiji, a njega konkretno uosobljuje u župi njegov zamjenik —

¹⁵ Ž. Bezić, *Pastoralni radnik*, Split 1969, str. 35.

¹⁶ Cit. po H. Wieh, *op. cit.* 29.

¹⁷ *Acta Synodalia II*, I, 322.

župnik.¹⁸ Crkva je hijerarhijski ustrojena i župa pariticipira na toj hijerarhičnosti.¹⁹

Župska liturgija traži svog liturga — župnika. Euharistijsko slavlje je nemoguće bez svećenika koji djeluje u ime Kristovo i koji je znak jedinstva te tvorac okupljanja zajednice. Kako grijehe može opraštati jedino Bog, za opraštanje nam je potrebit njegov sakramentalni zastupnik. Poslanjem svojega reda župnik je navjestitelj Riječi, sijač sjemena, apostol Evandjelja, otac kršćanske zajednice, pastir Kristova stada.

3. Određeni teritorij

Zajednica treba tlo pod nogama, *teritorij* na kojemu živi i djeluje, gdje se sastaje i gdje slavi. I župa kao zajednica vjernih ne može bez vlastitog mjesta bivovanja i okupljanja. Ona kao kršćanski dom gradi svoje temelje na tlu vlastite biskupije. Stoga i teritorijalnost spada u elemente župe. Po lijepoj definiciji Karla Rahnera: »Kirche als Ereignis ist notwendig Ortsgemeinde«.²⁰

U očima Koncila je župa »congregatio fidelium localis« (LG 28). Stoga svećenik upravlja župom »localiter« i svojom službom čini Crkvu vidljivom »in loco suo« (LG 26, 28, 37). Kao što se Crkva lokalizira u biskupiji, tako se biskupija lokalizira u župi. Po župi kršćanin stječe zavičajnost (domicilium) u Crkvi. Po župi i »mjesna Crkva stječe zavičajnost u prostoru i vremenu«.²¹ Ona je »comunità di vicinato« ili »l'unité résidentielle« (Y. Congar). »Mjesna dimenzija Crkve pokazuje njezinu težnju da se spusti među ljude«.²²

Crkvin univerzalni lokalitet, što počiva na župskom principu, najbolje ukazuje i na njezin katolicitet. Ispravno opaža Vincenzo Bo: »Teritorijalna organizacija Crkve ima svoje ekleziološko značenje: garantira njezin katolicitet. Kad bi se ona organizirala na nekom drugačijem principu (rasnom, jezičnom, socijalnom, političkom, profesionalnom i sl.), postala bi klubom«.²³ Ja bih još nadodao: postala bi klanom, klasnom, nacionalnom ili političkom interesnom organizacijom.

Casiano Floristan naglasuje: »Princip teritorijalnosti je temeljan kako za teologiju Crkve, biskupije i župe, tako i za službu duša. Iako nije jedini, on je prvi i najnaravniji«.²⁴ Ali, kako sam napisao na drugom mjestu, »teritorijalni princip, na kojemu počiva ustanova župe, ne smije nas zavesti na pomisao 'uzemljenja' župe. Premda jedna zemaljska postaja, župa ne može biti ostaja, ona je prolazna stanica, usputni šator na-

¹⁸ Vidi *Sacrosanctum Concilium*, 42.

¹⁹ To se odrazilo i u historijskom razvoju župe. Ž. Bezić, *Geneza župe, Služba Božja*, br. 2, g. 1978, str. 90—97.

²⁰ K. Rahner (Hg), *Die Pfarre*. Herder, Freiburg 1956, str. 29.

²¹ *Sacramentum Mundi*. Sv. III, Herder, Freiburg 1969, kol. 1145.

²² A. Mazzoleni, *Le strutture comunitarie della nuova parrocchia*. Ed. Paoline, Roma 1972, str. 33.

²³ V. Bo, *Parrocchia tra passato e futuro*. Cittadella ed., Assisi 1977, str. 139.

²⁴ C. Floristan, *La paroisse communauté eucharistique*. Lethielleux, Paris 1963, str. 125.

roda Božjega na putu prema nebeskoj domovini. Njezin cilj i njezina svijest ostaje uvijek oshatološka (kako to naznačuje i njezino grčko ime.)²⁵

Za Crkvu koja je na putu, za Crkvu koja hodočasti prema vječnoj domaji, teritorij ne može biti niti jedini niti bitni kriterij dušobrižništva. Kako smo vidjeli, u njoj ima mjesta i za personalne, kategorijalne ili funkcionalne župe, no ni one ne mogu izmaći posvema zakonu teritorijalnosti.

4. Župska crkva

Župska teritorijalnost se kondenzira u *župskoj crkvi* (*ecclesia parocialis*). Ona je sakralna i kulturna zgrada kršćanske zajednice, središte i sabiralište naroda Božjega, tabernaculum Dei cum hominibus (Ap 21, 3). Božji šator i šator njegova naroda. Sastajalište, dom i svetište. Bez nje se ne može zamisliti formiranje prave katoličke zajednice. I ona pripada, prema definiciji Pija XII, ustrojstvu župe.

Određeni crkveni prostor je potrebit i kao sabiralište i kao tabernaculum. U njemu je sa žrtvenog i liturgijskog stanovišta najvažniji oltar (žrtvenik), oko kojega se okuplja euharistijska zajednica da slavi sv. otajstva. Crkva je mjesto pokrštenja, posvećenja i spasenja. Stoga se u njoj još nalazi krsni zdenac, u kojem se oblačimo u Krista i postajemo udovi njegova tijela; propovjedaonica, s koje primamo duhovnu hranu vjere i svetohranište, gdje Isus trajno prebiva među nama. U župskoj crkvi On u sakramentalnom vidu očekuje i dočekuje svoje vjernike.

Što je katedrala u biskupiji, to je župska crkva u župi.²⁶

Da sumiramo. Jednu župu sačinjava:

— narod Božji, stado Kristovo (vjernici-kršćani), na čelu sa svojim pastirom (župnik),

— mjesto na kojemu narod Božji živi (teritorij) i gdje se sastaje na molitvu, kult i euharistiju (crkva).²⁷

Je li župa Crkva?

Dakako, navedeni elementi su samo glavne, ali ne i jedine komponente župe. U njoj postoje još i neke druge, iako ne bitne strukture. Npr. župski ured (*officium parociale*). On je pravno i administrativno važan jer je »*persona juridica*« (po kanonima župa kao takva nije pravna osoba).

Pravi *officium parociale* nije kancelarijski rad svećenikov, već njegov pastoralni rad u župi, *cura animarum*. Župnik je u župi da djeluje, ne da figurira. Tek onda ima pravo i na *beneficium* (nadarje). Beneficija

²⁵ Ž. Bezić, *op. cit.*, str. 35 i 36.

²⁶ Naravno, nije bitan njezin arhitektonski izgled i veličina. Po potrebi ona može biti obična bogomolja, drvena baraka ili misijska koliba.

²⁷ CIC, 216.

nema bez oficija (c. 1409). Ekonomska dobra, koliko župnika toliko i same crkve, imaju samu praktičnu, ne teološku, vrijednost.

Crkovinarstvo i župsko pastoralno vijeće su također nužne strukture župe. U suvremenoj pastvi oni dobivaju sve više na važnosti. Osim njih tu su još: župske filijale (s crkvama i kapelama), kapelanije, rejoni, zaseoci, opera parocialia, katoličke organizacije, kleričke i laičke pomoćne sile, bazne grupe, župski dom, groblja, te razne crkvene škole i ustanove.

Međutim, ovaj čas nas zanima jedno drugo pitanje: može li se župa nazvati Crkvom, kao što se npr. biskupija naziva Crkvom?

Strogo uzevši, ne može. Župa ne postoji ex institutione divina kao što postoji biskupija.²⁸ Prema tome Crkva nije bitno sazdana od župa, već od biskupija (što nam je poznato i iz crkvene povijesti). Župa je integralni dio Crkve, ali nije bitni. Stoga se između župe i Crkve ne može staviti znak jednakosti.

Ipak, u analognom smislu riječi, nije krivo župu nazvati Crkvom. To čini, uz ogradu, i sam Koncil: »Quodammodo raepresentant Ecclesiam« (SC 42). Župe »Ecclesiam universalem in suo loco visibilem faciunt« (LG 28). Premda Sabor izraz »Ecclesia localis« rezervira samo za biskupije, ipak pretpostavlja da svakoj župi nužno pripada crkvenost. Inače ne bi mogla predstavljati opću Crkvu.

Oslanjajući se na izjavu poznatog pastoraliste F. X. Arnolda »sve što se može reći o Crkvi i biskupiji može se prenijeti i na župu ad modum participationis«, Al. Mazzoli tvrdi: »Smatram potpuno ispravnim pripisati župi odlike što su vlastite općoj Crkvi i biskupiji«²⁹ Završimo trijeznom riječima M. Augros-a: »Ako je župa Crkva, to nije Crkva u svim svojim dimenzijama, u punini«.³⁰

Na kraju zamislimo ovaj slučaj (sasvim moguć, nažalost): u novom svjetskom ratu je čovječanstvo sebe uništilo atomskim oružjem. Preostalo je slučajno na životu jedno jedino selo, i to katoličko, dakle jedna župa. Bi li to onda bila Crkva?

Pošto Crkva ne može prestati postojati (»i vrata paklena...«), znači da je ona preostala župa sada Crkva. Prava Crkva sa svim njezinim prerogativama. No s tom razlikom što je sad ona jedina župa stvarno postala biskupijom, jedinom mjesnom Crkvom. Ona posljednja župa bit će sada nova (prva) biskupija, kao što se je to dogodilo i u Jeruzalemu na Duhove. I tako bi započela nova regeneracija Crkve.

Kao integralni i duhovni dio Crkve župa je mjesto gdje se ova trajno rađa i pomlađuje. Mjesto na kojem smo se svi mi kršćani preporodili vodom i Duhom i na kojemu neposredno doživljujemo svoje katoličko bratstvo. Draga crkva našeg djetinjstva.

²⁸ Premda je bilo i u tom pogledu krivih mišljenja (galikanci, jozefinisti, pistojska sinoda).

²⁹ A. Mazzoli, op. cit., 48.

³⁰ M. Augros, *La paroisse dans l'Eglise*, u knjizi *Paroisse, chrétienté communautaire et missionnaire*. Paris 1946, str. 18.